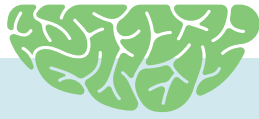

Eettinen pähkinä

Huoli-ilmoituksen tekeminen

Kysymys: *Meillä on ollut useampi tilanne, jossa olemme joutuneet pohtimaan huoli-ilmoituksen tekemistä apteekissa. Mitä voi tehdä tilanteessa, jossa periaatteessa myyminen on ihan sallittua, mutta asiakkaan käytöksestä huomaat, että hänen ostokäyttäytymisensä ei ole enää hallinnassa. Myydäänkö vai hallitaanko ostoja apteekin puolelta? Miten asiakas tunnustetaan huoli-ilmoitusta varten? Voiko tilannetta jäädä seuraamaan?*

Vastaus: Tämä on usein tavanomainen tilanne apteekissa. Niin sanotussa vanhuspalvelulaissa (980/2012) säädetään iäkkään henkilön palvelutarpeen arvioinnista ja velvoitetaan farmaseutteja ja proviisoreita terveydenhuollon ammattilaisina huoli-ilmoitusten laatimiseen. Ammattieettinen neuvottelukunta päivitti vuonna 2015 aiheeseen liittyvän kannanoton (Miten ja kenelle apteekki voi informoida asiakkaan heikentyneestä kyvystä selviytyä arjessaan? – päivitetty kannanotto).

Kannustamme laatimaan huoli-ilmoituksen matalla kynnyksellä. Ilmoituksen perusteella sosiaaliryöntejä arvioi asiakkaan tilanteen ja avuntarpeen. Kotona voi olla turvallisen lääkehoidon toteutuksen lisäksi haasteita esimerkiksi jaksamisessa ja toimintakyvyssä, kuten siivouksessa tai hygieniassa. Haasteet saattavat kuormittaa myös lähiomaisia, joten on myös heidän etunsa, että huoli ilmaistaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Hyvinvointialueuudistuksen vuoksi nyt on ajankohdasta päivittäisiä apteekissa tiedot, mihin omalla toimialueella huoli-ilmoitus osoitetaan, ja keneltä voi tarvittaessa kysyä neuvoa ilmoituksen laatimista harkittaessa. Näitä henkilöitä voivat olla esimerkiksi alueen palveluohjaajat.

Arjessa selviytymisen ongelmat, ja viittaukset lääkkeiden epärationalaiseen käyttöön heräävät herkästi apteekissa henkilön ostokäyttäytymisen perusteella. Jos esimerkiksi havaitaan, että iäkäs henkilö hakee samaa itsehoitotuotetta huomattavan lyhyin väliajoin, tulee asiaan puuttua. Eettisessä ohjeessa nro IV todetaan, että farmaseuttinen henkilökunta voi ammatillisen harkinnan perusteella kieltäytyä myymästä asiakkaan pyytämää valmistetta, kun sen käyttö ei ole turvallista eikä terveydenhuollon tavoitteiden kannalta perusteltua.

Käytännössä päätöksen tekeminen ilmoituksen laatimisesta ei silti varmasti ole helppoa. Asiakas ja hänen lähiomaisensa voivat kokea ilmoituksen tekemisen omaan elämäänsä puuttumisena. Suomalaisilla on perinteisesti korkea kynnys hakea apua ja vahva tarve huolehtia itsestään. Ensin kannattaakin pyrkiä hienovaraiseen keskusteluun asiasta; arvioida tilannetta yhdessä asiakkaan tai hänen lähiomaisensa kanssa. Myös omaista voi kannustaa laatimaan ilmoituksen, mutta on huomiotava, että hänen voimavaransa saattavat olla vähissä avun hakemiseksi.

Mahdollisesta vastustuksesta huolimatta terveydenhuollon ammattilaisen tulee tehdä huoli-ilmoitus, jos kokee, että tilanne näin vaatii. Eettisessä ohjeessa nro X muistutetaan, että apteekkihenkilökunnan tulee tunnustaa tilanteet, joihin on tarpeellista puuttua henkilön turvallisuuden ja hyvinvoinnin varmistamiseksi. Terveydenhuollon ammattilaisella on velvollisuus tehdä tarvittaessa lastensuojelu- tai huoli-ilmoitus salassapitosäädösten sitä estämättä.

Turhia huoli-ilmoituksia ei ole; jokainen ilmoitus on tärkeä. Muistetaan, että apteekki on useimmiten käytetty terveyspalvelu. Jokainen kohtaaminen apteekissa on tärkeä.

Herättikö kannanotto ajatuksia tai mielipiteitä? Lähetä postia neuvottelukunnalle.

Ammattieettiselle neuvottelukunnalle voi lähettää kannanottopyyntöjä apteekkitoimintaan liittyvistä eettisistä kysymyksistä (apteekit@apteekkariliitto.fi).

Neuvottelukuntaan kuuluvat dosentti, yliopistotutkija **Janne Nikkinen** (puheenjohtaja), farmaseuttinen johtaja **Charlotta Sandler** (pääsihteeri), proviisori **Henna Kyllönen** (sihteeri), apteekkarit **Sari Eerikäinen**, **Leena Penttilä** ja **Johanna Salimäki**, proviisori **Johanna Kaasinen** ja farmaseutti **Kirsi Kotokorpi**.